

Υποστήριξη συμβατικού προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτικών με χρήση δικτυακού τόπου

Δημήτρης Αλιμήσης
Ανωτάτη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
Παιδαγωγικό Τμήμα – Παράρτημα Πάτρας
pateslab@otenet.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το κείμενο αυτό παρουσιάζει και σχολιάζει την εμπειρία που προέκυψε από την πειραματική ανάπτυξη ενός δικτυακού τόπου για την υποστήριξη εκπαιδευόμενων εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολούθησαν ένα εξαμηνιαίο εργαστηριακό μάθημα για τις παιδαγωγικές εφαρμογές των ΗΥ. Αρχικά έγινε διερεύνηση αναγκών των εκπαιδευόμενων με γραπτό ερωτηματολόγιο, η οποία έδειξε μια αρχική θετική στάση ως προς τη δημιουργία υποστηρικτικού δικτυακού τόπου και κατέγραψε τις συγκεκριμένες προσδοκίες τους. Ακολούθησε η ανάπτυξη σχετικού δικτυακού τόπου. Η αξιολόγηση της χρήσης του από τους εκπαιδευόμενους στο τέλος του διδακτικού εξαμήνου έδειξε ότι εκτός από την ικανοποίηση πρακτικών αναγκών (π.χ. παροχή διδακτικού υλικού σε εκπαιδευόμενους που απουσίαζαν από το εργαστήριο), η κατάλληλη σχεδίαση και αξιοποίηση του δικτυακού τόπου θα μπορούσε να συμβάλει στην καλύτερη προσαρμογή του προγράμματος εκπαίδευσης σε βασικές μεθοδολογικές αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων και να ανταποκριθεί στην ανάγκη των ενηλίκων εκπαιδευόμενων για ενεργητική συμμετοχή στη διαδικασία της μάθησης και για μάθηση μέσω της πράξης.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαίδευση εκπαιδευτικών, δικτυακός τόπος, Internet, αρχές μάθησης ενηλίκων.

ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Στα πλαίσια του ετήσιου προγράμματος παιδαγωγικής κατάρτισης εκπαιδευτικών που αναπτύχθηκε στο παράρτημα Πάτρας του Παιδαγωγικού Τμήματος της Ανώτατης Σχολής Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.) κατά το ακαδ. έτος 2003-04 (Β' εξάμηνο) επιχειρήθηκε η υποστήριξη των εκπαιδευόμενων στο μάθημα «παιδαγωγικές εφαρμογές των ΗΥ» με τη δημιουργία ενός πειραματικού δικτυακού τόπου. Το μάθημα «παιδαγωγικές εφαρμογές των ΗΥ» είναι εργαστηριακό και περιλαμβάνει την άσκηση των εκπαιδευόμενων υποψήφιων εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην αξιοποίηση εκπαιδευτικού λογισμικού στη διδασκαλία και τη μάθηση. Οι εκπαιδευόμενοι εξοικειώνονται με τη χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού και καλούνται να αναπτύξουν δικά τους διδακτικά παραδείγματα στα σχολικά μαθήματα της ειδικότητάς τους με χρήση λογισμικού.

Αρχικά έγινε διερεύνηση αναγκών των εκπαιδευόμενων με γραπτό ερωτηματολόγιο στο οποίο απάντησαν 45 από τους 63 που παρακολούθησαν το πρόγραμμα. Τα αποτελέσματα αυτής της αρχικής διερεύνησης έδειξαν συνοπτικά ότι:

- Σχεδόν όλοι (44 από 45) από όσους απάντησαν στο ερωτηματολόγιο απάντησαν θετικά (ναι ή μάλλον ναι) ότι ένας δικτυακός τόπος στο Internet που θα είχε ως σκοπό την υποστήριξή τους στο μάθημα «παιδαγωγικές εφαρμογές των ΗΥ» θα τους βοηθούσε στην καλύτερη παρακολούθηση του μαθήματος.

- Στο ερώτημα «...τι θα θέλατε να σας παρέχει ο δικτυακός τόπος του εργαστηρίου» ζήτησαν κατά σειρά προτίμησης εκδηλώνοντας μια μάλλον «χρησιμοθηρική» αντίληψη: τις παρουσιάσεις που γίνονταν στο εργαστήριο (84,4%), τις εργαστηριακές ασκήσεις (82,2%), τις σημειώσεις του μαθήματος (82,2%), νέα – ανακοινώσεις (75,6%), επικοινωνία με το διδάσκοντα (73,3%), χρήσιμες διευθύνσεις και λογισμικό για «κατέβασμα» (8,9%).

Στη συνέχεια με βάση και την προαναφερθείσα διερεύνηση δοκιμάστηκε η πειραματική ανάπτυξη ενός δικτυακού τόπου με τους εξής στόχους:

- Παροχή του διδακτικού υλικού στους εκπαιδευόμενους όταν δεν θα μπορούσαν να προσέλθουν στο εργαστήριο για να συμμετάσχουν στην εργαστηριακή άσκηση και δυνατότητα μελέτης σε χρόνο και τόπο που επιλέγουν οι ίδιοι. Σημειώνεται ότι η συμμετοχή στις εργαστηριακές ασκήσεις (δίνεται η δυνατότητα απουσιών στο 1/3 του συνόλου) δεν είναι πάντοτε εύκολη γιατί οι εκπαιδευόμενοι (ηλικίας 25-45 ετών) στην πλειοψηφία τους είναι εργαζόμενοι και συχνά μετακινούνται από μεγάλες αποστάσεις.
- Δεδομένου ότι ο διατιθέμενος για την εργαστηριακή άσκηση χρόνος του μαθήματος ήταν μόλις 2 διδακτικές ώρες την εβδομάδα και δεν επαρκούσε για εκτενείς παρουσιάσεις και ικανοποιητική εξάσκηση των εκπαιδευόμενων, η προσφορά διδακτικού υλικού (π.χ. παρουσιάσεων με διαφάνειες) μέσω του δικτυακού τόπου θα εξοικονομούσε πολύτιμο διδακτικό χρόνο που θα μπορούσε να διατεθεί για την άσκηση των εκπαιδευόμενων.

Για την εξυπηρέτηση των προαναφερθέντων στόχων δημιουργήθηκε ο δικτυακός τόπος <http://users.otenet.gr/~pateslab> που ανανεωνόταν κάθε βδομάδα και παρείχε το διδακτικό υλικό του μαθήματος (παρουσιάσεις με διαφάνειες, ασκήσεις, σημειώσεις), παραπομπές σε χρήσιμες συνδέσεις που παρείχαν δικτυακό υλικό για περαιτέρω προαιρετική μελέτη ή για «κατέβασμα» εκπαιδευτικού λογισμικού και ηλεκτρονικών εκπαιδευτικών εφαρμογών, επικοινωνία με το διδάσκοντα με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, νέα και ανακοινώσεις που αφορούσαν στη λειτουργία του εργαστηρίου και τις υποχρεώσεις των εκπαιδευόμενων, ενημέρωση για συνέδρια με θέμα τις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τ.Π.Ε.

Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΤΟΠΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΟΥΣ

Στο τέλος του εκπαιδευτικού προγράμματος ζητήθηκε από τους εκπαιδευόμενους με νέο γραπτό ερωτηματολόγιο να περιγράψουν αν και πώς χρησιμοποίησαν το συγκεκριμένο δικτυακό τόπο και να αξιολογήσουν τη χρησιμότητά του. Τα αποτελέσματα αυτής της νέας καταγραφής (απάντησαν 51 από τους 63 εκπαιδευόμενους) έδειξαν ότι 37 εκπαιδευόμενοι (72,5%) επισκέφθηκαν για μία τουλάχιστον φορά το δικτυακό τόπο του εργαστηρίου. Στο ερώτημα πόσο συχνές ήταν οι επισκέψεις τους απάντησαν: μια-δυο φορές 38,9%, λίγες φορές 33,3%, κάθε βδομάδα 27,8%. Όσοι δεν επισκέφθηκαν καθόλου το δικτυακό τόπο (14 εκπαιδευόμενοι) εξήγησαν ότι δεν είχαν πρόσβαση στο Internet (6), δεν είχαν την εμπειρία που χρειάζεται για να χρησιμοποιήσουν το Internet (1), θεωρούσαν πως δεν θα τους βοηθούσε σε κάτι (2), δεν είχαν το χρόνο (3), άλλη αιτία (2).

Αν και η πλειοψηφία όσων είχαν επισκεφτεί το δικτυακό τόπο τον αξιολόγησε ως αρκετά χρήσιμο (27,5%) ή πολύ χρήσιμο (41,2%), από τις απαντήσεις τους σε ερώτηση σχετικά με το πώς χρησιμοποίησαν το δικτυακό τόπο φαίνεται ότι μόνο 32,4% όσων επισκέφθηκαν το δικτυακό τόπο αξιοποίησαν κάποιο διδακτικό υλικό και 18,9% χρησιμοποίησαν τις χρήσιμες συνδέσεις. Υπήρξαν λίγες περιπτώσεις (από 5 εκπαιδευόμενους) χρήσης του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για επικοινωνία με το διδάσκοντα που αφορούσαν στην αποστολή εργασιών προς διόρθωση και αξιολόγηση στα πλαίσια διεκπεραίωσης σπουδαστικών υποχρεώσεων. Σε κάποιες περιπτώσεις φαίνεται ότι οι εκπαιδευόμενοι περιορίστηκαν σε μια απλή περιήγηση («από περιέργεια») του δικτυακού τόπου. Όταν τους ζητήθηκε να διατυπώσουν εκ νέου τις προτάσεις τους αρκετοί ζήτησαν κυρίως τη δυνατότητα να «κατεβάζουν» απ' ευθείας από το δικτυακό τόπο τα

εκπαιδευτικά λογισμικά που χρησιμοποιήθηκαν στις εργαστηριακές ασκήσεις καθώς και σχετικά παραδείγματα για να μπορούν να αυτοεκπαιδεύονται και να ασκούνται σε δικό τους χώρο και σε χρόνο της επιλογής τους.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Πέραν των πρακτικών προβλημάτων που ήδη εντοπίστηκαν (π.χ. αδυναμία πρόσβασης κάποιων εκπαιδευόμενων στο Internet, έλλειψη προηγούμενης εμπειρίας αξιοποίησης του Internet από κάποιους άλλους, αδυναμίες και ελλείψεις του ίδιου του δικτυακού τόπου), διαπιστώθηκε ότι η αξιοποίηση του Internet ως υποστηρικτικού μέσου στα πλαίσια ενός συμβατικού εκπαιδευτικού προγράμματος θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο εκπαίδευσης των εκπαιδευόμενων που καλούνται να το αξιοποιήσουν. Για παράδειγμα η συνήθης πρακτική της χωρίς νόημα περιύλησης θα πρέπει να αντικατασταθεί από αναζητήσεις με σκοπό και σχέδιο. Η απόκτηση μιας τέτοιας δεξιότητας απαιτεί αντίστοιχη εκπαίδευση των υποψήφιων χρηστών του δικτυακού τόπου (Jonassen, 2000).

Ωστόσο από αυτή την πειραματική απόπειρα αξιοποίησης του Internet διαφάνηκε ότι εκτός από την ικανοποίηση πρακτικών αναγκών (π.χ. παροχή διδακτικού υλικού σε εκπαιδευόμενους που απουσίασαν από το εργαστήριο), η αξιοποίηση του υποστηρικτικού κόμβου θα μπορούσε, με την προϋπόθεση της οργανικής ένταξής του στην οργάνωση και λειτουργία του εργαστηρίου, να συμβάλει (και αυτό είναι το πιο σημαντικό κατά την άποψή μας) στην καλύτερη προσαρμογή του προγράμματος εκπαίδευσης σε βασικές μεθοδολογικές αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων όπως τίθενται από τους θεωρητικούς της εκπαίδευσης ενηλίκων για την αποτελεσματική διδασκαλία και μάθηση: την ανάγκη των ενηλίκων εκπαιδευόμενων για ενεργητική συμμετοχή στη διαδικασία της μάθησης και για μάθηση μέσω της πράξης (Rogers, 1998). Η προσφορά π.χ. της παρουσίασης διαφανειών μέσω του δικτυακού τόπου εξοικονομεί πολύτιμο διδακτικό χρόνο που μπορεί να διατεθεί για πρακτική εργασία των εκπαιδευόμενων και βοηθά ώστε η διδασκαλία μέσω τυπικής εισήγησης να περιοριστεί στον ελάχιστο αναγκαίο χρόνο και να αντικατασταθεί με πιο ενεργητικές τεχνικές, όπως την προσωπική άσκηση και εργασία των εκπαιδευόμενων στο εργαστήριο. Για να το θέσουμε με τα λόγια ενός εκπαιδευόμενου: «...με αυτό τον τρόπο γλιτώνουμε τη χαρτούρα των φωτοτυπιών και κερδίζουμε χρόνο απ' τα μαθήματα στο εργαστήριο ώστε να ασχολούμαστε μόνο με εργασίες πάνω στον ΗΥ ... χωρίς να χάνουμε πολύτιμο χρόνο εργασίας και εξάσκησης στον ΗΥ». Επιπλέον η δυνατότητα αναζήτησης συμπληρωματικού υλικού προς μελέτη ή πρακτική άσκηση που προσφερόταν από το δικτυακό τόπο κυρίως μέσω των προτεινόμενων «χρήσιμων συνδέσεων» ενθάρρυνε την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευόμενων, τους άφηνε περισσότερο χώρο πρωτοβουλίας από όσον συνήθως διατίθεται σε ένα συμβατικό πρόγραμμα εκπαίδευσης και υποστήριξε πιο αποτελεσματικά τη μάθηση μέσω της πράξης και της αυτενέργειας.

Αν και η πειραματική λειτουργία του δικτυακού τόπου ξεκίνησε όπως ήδη αναφέρθηκε για την εξυπηρέτηση πρακτικών αναγκών των εκπαιδευόμενων, η εμπειρία που προέκυψε συνιστά μια καλή βάση για την περαιτέρω διερεύνηση των εκπαιδευτικών δυνατοτήτων που διαφάνηκαν καθώς και της κατάλληλης τεχνολογικής και κυρίως εκπαιδευτικής παρέμβασης για την αξιοποίησή τους σε ένα παιδαγωγικό πλαίσιο που θα εμπνέεται από τις αρχές μάθησης ενηλίκων. Για το σκοπό αυτό σχεδιάζουμε την ανάπτυξη ενός δυναμικού εκπαιδευτικού κόμβου που θα συνδιαμορφώνεται από τους εκπαιδευόμενους, θα είναι ανοιχτός στις παρεμβάσεις, πρωτοβουλίες και δημοσιεύσεις τους και θα καθιστά εφικτή την ανάπτυξη συνεργατικότητας υψηλού επιπέδου μεταξύ των εκπαιδευόμενων και του εκπαιδευτή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Jonassen, D. (2000). Systems modeling as mindtools. In *Computers as Mindtools for Schools*, 136-154, Prentice Hall.
- Rogers, A. (1999) «*Η εκπαίδευση ενηλίκων*», εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα.

